

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉSE

2019.

ELEMZÉS

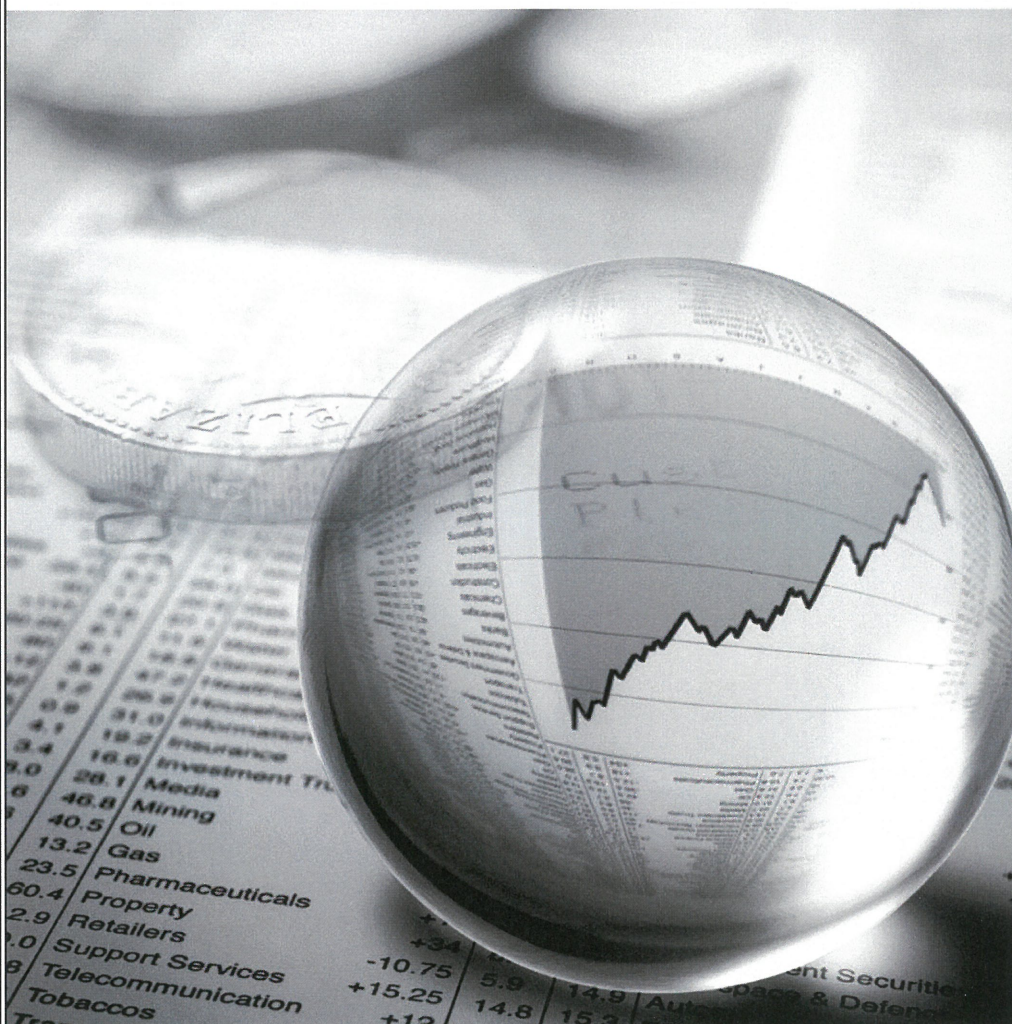
Elemzés az önkormányzati tulajdonú egészségügyi ellátást végző gazdasági társaságok ellenőrzési tapasztalatairól

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉSE

ELEMZÉS

ENGEDÉLYEZŐ:

Domokos László elnök

Elemzés az önkormányzati tulajdonú egészségügyi ellátást végző gazdasági társaságok ellenőrzési tapasztalatairól

Szerkesztő:

DR. KÁDÁR KRISZTA projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

KLINGA LÁSZLÓ felügyeleti vezető

Készítették:

MOKÁNSZKINÉ MENGYI ANDREA számvevő főtanácsos

MIKES BENEDEK számvevő gyakornok

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-1422-007/2019.

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

TARTALOMJEGYZÉK

◀	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
◀	BEVEZETÉS.....	7
◀	AZ ELEMZÉS TERÜLETE	8
◀	AZ ELEMZÉS MÓDSZERTANI HÁTTERE	9
◀	1. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁST VÉGZŐ ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONÚ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK MŰKÖDÉSÉT ÉS GAZDÁLKODÁSÁT MEGHATÁROZÓ JOGSZABÁLYOK.....	10
	1.1. Az önkormányzat kötelező egészségügyi feladatellátását és a közfeladat megszervezését meghatározó jogszabályok előírásai.....	10
	1.2. A tulajdonosi joggyakorlást meghatározó jogszabályok előírásai	10
	1.3. A gazdasági társaságok működését és gazdálkodását meghatározó jogszabályok előírásai	11
	— 1.3.1. Vagyongazdálkodás, beszámolás	11
	— 1.3.2. A pénzügyi gazdálkodást meghatározó jogszabályok előírásai	12
◀	2. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁST VÉGZŐ ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONÚ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK MŰKÖDÉSÉNEK FINANSZÍROZÁSA	13
◀	3. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁST VÉGZŐ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK KÖZFELADAT-ELLÁTÁST ÉRINTŐ GAZDÁLKODÁSI TEVÉKENYSÉGÉNEK ÉRTÉKELÉSE	14
	3.1. A közfeladat-ellátás megszervezése	14
	3.2. A tulajdonosi joggyakorlás rendjének kialakítása, a tulajdonosi joggyakorlás megfelelése.....	14
	3.3. A társaságok tevékenységének szabályozottsága, a szabályozottság értékelése.....	16
	3.4. A társaságok gazdálkodásának értékelése	18
	— 3.4.1. A gazdálkodást meghatározó főbb jellemzők alakulása	18
	— 3.4.2. A bevételek, támogatások megoszlása	19
	— 3.4.3. A kötelezettségállomány alakulása.....	20
	— 3.4.4. A pénzügyi beszámolók megfelelése	20
	3.5. A társaságok vagyongazdálkodásának értékelése.....	20
	— 3.5.1. A bevételek és a ráfordítások elszámolásának szabályszerűsége	20
	— 3.5.2. A vagyonyilvántartás megfelelése, az értékcsökkenési leírás elszámolása.....	21
	3.6. A kormányzati szektorba sorolt társaságok adatszolgáltatási kötelezettsége teljesítésének értékelése.....	21
	3.7. A működésre és a gazdálkodásra vonatkozó adatok közzététele és az átláthatóság biztosítása	21

▶	4. A TÁRSASÁGOK INTEGRITÁSÁNAK ÉRTÉKELÉSE	22
▶	5. A JELENTÉSEKBE MEGFOGALMAZOTT SZÁMVEVŐSZÉKI JAVASLATOK.....	23
▶	RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK	25
▶	FOGALOMTÁR.....	26
▶	JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZERVEZETSZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE	28
	1. sz. melléklet	29
	2. sz. melléklet	30

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Elemzésünkben 21 önkormányzati tulajdonú, egészségügyi ellátást végző gazdasági társaság működéséről és gazdálkodásáról írt számvevőszéki jelentés tapasztalatait dolgoztuk fel. A társaságok ellenőrzését a 2011-2014., illetve a 2013-2016. évek közti időszak tekintetében végezte el az ÁSZ.

Az elemzett egészségügyi ellátást végző gazdasági társaságok tulajdonos önkormányzatai a **közfeladatok megszervezéséhez és a tulajdonosi joggyakorlás rendje kialakításához** kapcsolódó feladatokat számos esetben nem megfelelően látták el. Jóllehet, gazdasági programmal az önkormányzatok 90%-a rendelkezett, egészségügyi stratégiát azonban 24%-uk nem készített, ami kockázatot jelentett az egészségügyi feladatellátás megfelelő megszervezésére és biztosítására.

Az elemzett társaságok mindössze 43%-ánál működött a **felügyelőbizottság** megfelelően, külön esetben nem volt jóváhagyott ügyrendje a felügyelőbizottságnak. Elfogadott ügyrend nélkül az FB működése nem átlátható, számon kérhető, sérülhetnek a hatékony felügyelet feltételei. A Taktv. 5. § (3) bek. szerinti ún. **javadalmazási szabályzatot** a huszonegy társaság közül mindössze hat esetében (28%) készített a tulajdonos önkormányzat. Javadalmazási szabályzat nélkül megnőnek az integritási kockázatok és a csalás veszélye, tekintve, hogy a vezetők javadalmazási gyakorlata nem átlátható. Az éves **pénzügyi beszámolókat elfogadása** a társaságok 38%-ánál nem volt szabályszerű, a hiányosságok alapján ezen társaságoknál a megfelelő tulajdonosi kontroll nem volt biztosított, ami a beszámolókat megfelelőségére és az elszámoltathatóságra jelentett kockázatot.

A társaságok 28%-ánál voltak szabálytalanságok a **térítési díj szabályozásával** kapcsolatosan. A térítési díjra vonatkozó szabályozás hiányában csökken a szervezet átláthatósága, és elszámoltathatósága, a bevételek és kiadások tervezhetősége, nőnek az integritással összefüggő veszélyek.

A Bkr. szerinti **belső kontroll rendszerrel** és ezen belül az operatív tevékenységektől függetlenül működő belső ellenőrzéssel a társaságok mindössze 14%-a rendelkezett. A belső kontroll rendszer kialakításának és működtetésének elmulasztása nem teremtette meg a lehetőséget arra, hogy a társaság valamennyi tevékenysége és célja összhangban legyen a szabályszerűséggel, szabályozottsággal, valamint a gazdaságosság, hatékonyság és eredményesség követelményeivel. Mindez nem támogatta a szabályszerű, átlátható működést és gazdálkodást.

Azon önkormányzatok, amelyek nem végeztek **belső ellenőrzést** a tulajdonukban álló társaságoknál az elemzett időszakban, nem tudták megfelelően érvényesíteni a tulajdonosi kontrollt, ezen társaságoknál független, tárgyilagos tanácsadó tevékenység nem segítette a működést és gazdálkodást.

Az elemzett **gazdasági társaságok** több mint felének a **szabályozottsága**, számviteli nyilvántartásainak vezetése nem volt megfelelő. A feltárt szabálytalanságok növelték a gazdálkodás kockázatait, nem biztosították a szabályszerű elszámolásokat, a felelősség megállapíthatóságát, a közpénzekkel való átlátható gazdálkodást és a célszerű vagyongazdálkodás feltételeit.

A társaságok **vagyongazdálkodásának** elemzése feltárta, hogy a **bevételek és ráfordítások elszámolása** a társaságok több mint a felénél nem volt szabályszerű. A szabályozottsággal összefüggő és a működésbeli szabálytalanságok miatt fennállt a kockázata, hogy a társaságok éves beszámolóiban kimutatott bevételek és ráfordítások nem valós adatokat tartalmaztak, nem voltak azonosíthatóak az egyes pénzügyi döntésekért felelős személyek, nem volt biztosított a közvagyon felhasználásának átláthatósága és ellenőrizhetősége, az elszámolások megfelelő-sége.

A **vagyonnyilvántartás szabályszerűsége** a hiányos szabályozásnak tulajdoníthatóan szintén nem volt biztosított. Mindez magában hordozta az éves beszámoló adatai nem megfelelő alátámasztottságának és a valódiság elve sérülésének veszélyét. A leltározási tevékenység elmulasztása, a nem szabályszerűen végrehajtott **leltározási tevékenység** következtében a társaságok beszámolóiban – mérlegében – kimutatott vagyonelemek valódisága nem volt alátámasztott.

Nem minden esetben történt meg a **közfeladat és a vállalkozási tevékenység** bevételeinek és ráfordításainak **elkülönítése**, ami a társaságok működésére és gazdálkodásának átláthatóságára jelentett kockázatot. Ahol a közfeladat végzéséhez és a vállalkozási tevékenységhez kapcsolódó bevételek nem voltak **elkülönítve**, ott felmerül annak kockázata, hogy szabálytalan módon a közfeladatokhoz biztosított forrásokból fedezték a vállalkozási tevékenység folytatásának egyes ráfordításait.

A társaságok 20%-a rendelkezett **adósságot keletkeztető ügylettel**, melyhez többségük nem rendelkezett a tulajdonosi joggyakorló egyetértésével, illetve az államháztartásért felelős miniszter előzetes hozzájárulásával. Az adósságot keletkeztető ügyletek értékéről adatszolgáltatási kötelezettségüket nem teljesítették, aminek következtében a társaságok működésének átláthatósága nem volt biztosított.

Az elemzett társaságok közel ötöde nem rendelkezett **az adatvédelem szabályairól** az ÁSZ által ellenőrzött időszakban. A **közérdekből nyilvános adatok megismerésére** irányuló igények teljesítésének szabályait a társaságok közel fele nem határozta meg. A közérdekű adatokra vonatkozó **közvetélti kötelezettségét** a társaságoknak mindössze ötöde teljesítette, azaz a társaságok túlnyomó többsége nem biztosította a nyilvánosságot a közérdekű adatai tekintetében. Az adatvédelmi szabályozás hiánya következtében a bizalmas egészségügyi adatok fokozott oltalomban részesítése, illetve a jogszabályban előírt módon történő kezelése nem volt biztosított.

Elemzésünk feltárta, hogy a nagyobb területet és lakosságot ellátó társaságok feletti tulajdonosi jogokat gyakorló, fővárosi kerületi önkormányzatok a tulajdonosi joggyakorlás kereteinek megfelelőbb kialakításával nagyobb arányban támogatták a társaságok szabályszerű, átlátható, elszámoltatható működését, illetve erősítették a társaságok szervezeti integritását¹.

Az elemzés a működés és gazdálkodás során azonosított kockázatokon túlmenően több **jó gyakorlatot** is feltárt. Jó gyakorlat volt, hogy egy társaság esetében *évközi beszámolási* kötelezettséget is meghatározott a tulajdonosi joggyakorló, ami elősegíti a szükség szerinti (évi egyszeri alkalomnál többször megtörténő) tulajdonosi beavatkozást a működés és gazdálkodás folyamataiba. Ugyancsak jó gyakorlatként azonosítottuk, hogy 11 esetben *üzleti terv* készítési kötelezettséget is előírtak az önkormányzatok, jóllehet ennek elkészítését jogszabály nem írja elő. Az üzleti tervvel a társaság működése és gazdálkodása átláthatóbbá, kiszámíthatóbbá válik, az eredményesség mérhető lesz, a célok nem teljesítése esetén lehetővé válik a felelősség megállapítása. Az Áht. rendelkezése alapján az önkormányzatok *belső ellenőrzést* végezhetnek a gazdasági társaságuknál. Öt önkormányzat élt ezzel a lehetőséggel, ezzel kiterjedtebb tulajdonosi kontrollt biztosítottak a gazdasági társaságok működési és gazdálkodási folyamataiban.

¹ Arra, hogy üzemméret eltérései miatt gazdálkodás- és működésbeli eltérések is adódhatnak, egy korábban megjelent ÁSZ elemzés is felhívta a figyelmet. (Állami Számvevőszék: Tanulmány. Az önkormányzatok többségi tulajdonú távhőszolgáltató gazdasági társaságai gazdálkodásának egyes elemei a rezsicsökkentés tükrében. II. kötet. 2015.)

BEVEZETÉS

Magyarország Alaptörvénye (Alaptörvény) XX. cikkelye értelmében „mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez”. Ennek a jognak az érvényesülését „Magyarország (...) az egészségügyi ellátás megszervezésével, (...) segíti elő”.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) kimondja, hogy a helyi önkormányzat köteles a törvényben meghatározott kötelező és az általa önként vállalt feladatokat ellátni. Az ellátandó önkormányzati feladatok köréhez tartoznak az egészségügyi alapellátás és az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások. Az önkormányzati feladatok ellátását a képviselő-testület és szervei biztosítják. A képviselő-testület az egészségügyi alapellátás ellátására költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet alapíthat.

Az Állami Számvevőszékről szóló 2011. évi LXVI. törvény alapján az ÁSZ ellenőrzi a többségi önkormányzati tulajdonban lévő gazdálkodó szervezetek vagyoneérték-megőrző és vagyongyarapító tevékenységét, az államháztartás körébe tartozó vagyon elidegenítésére, illetve megterhelésre vonatkozó szabályok betartását, ellenőrizheti az önkormányzati tulajdonban (résztulajdonban) lévő gazdálkodó szervezetek vagyongazdálkodását. Amennyiben a kedvezményezett szervezet az államháztartásból támogatásban (...) vagy ingyenes vagyontutásban részesül, gazdálkodási tevékenységének egésze ellenőrizhető. A jogszabályi felhatalmazás alapján az ÁSZ célkitűzése, hogy az államháztartáson kívülre nyújtott költségvetési támogatások, valamint az államháztartáson kívül működő közfeladat-ellátó rendszerek ellenőrzéseivel hozzájáruljon ahhoz, hogy a közpénzeket az államháztartáson kívül működő szervezetek is célra tartottan, átlátható módon használják fel. Az önkormányzatok többségi tulajdonában álló gazdasági társaságok ellenőrzése kiemelten fontos a közpénzfelhasználás szabályszerűsége, a vagyon megőrzése, megóvása érdekében, valamint a kormányzati szektor elszámolásaiban megjelenő önkormányzati tulajdonú gazdálkodó szervezetek esetében, amelyekkel szemben alapvető követelmény, hogy gazdálkodásuk, működésük szabályszerű, az általuk szolgáltatott adatok megbízhatóak legyenek. A többségi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok ellenőrzését az ÁSZ 2011-től végzi.

Az elemzés célja - az érdeklődés homlokterében álló - egészségügyi ellátás területén tevékenykedő gazdasági társaságok ellenőrzési tapasztalatainak feldolgozásával feltárni a helyi önkormányzatok tulajdonosi joggyakorlásában rejlő kockázatokat, a gazdasági társaságok gazdálkodási, vagyongazdálkodási és pénzügyi kockázatait. A tapasztalatok összegzésével az elemzés hozzájárulhat ahhoz, hogy a közpénzeket az államháztartáson kívüli szervezetek is átlátható, rendezett módon használják fel, elősegítheti a szabályozási környezet javítását, továbbá a jó és rossz példák bemutatásával hozzájárulhat a feladatellátás szabályszerűségének és eredményességének növeléséhez. A szabálytalanságok és a jó gyakorlatok elemzésével célunk felhívni a tulajdonosi joggyakorlók és az egészségügy területén tevékenykedő gazdasági társaságok ügyvezetését a figyelmét az irányítás és a gazdálkodás során előforduló tipikus hibákra és az ezekből eredő kockázatokra.

AZ ELEMZÉS TERÜLETE

Az elemzés 19 kizárólagos, illetve két többségi önkormányzati tulajdonban lévő, egészségügyi feladatokat ellátó gazdasági társaságról szóló számvevőszéki jelentés alapján készült. A jelentések a többségi illetve a kizárólagos tulajdonos önkormányzat feladatellátásának megfelelőségére vonatkozóan tartalmaznak megállapításokat. Ennek megfelelően az elemzésben hivatkozott „önkormányzatok” illetve „tulajdonosok” minden esetben a többségi illetve a kizárólagos tulajdonos önkormányzatot jelentik. Az ellenőrzések egy gazdasági társaság esetében a 2011-2014 évekre, négy társaság esetében a 2012-2015 évekre, míg 16 társaság esetében a 2013-2016 évekre terjedtek ki.

Az elemzésben vizsgált huszonegy társaság közül öt fővárosi, kerületi társaságként működött, tizenhat vidéken látta el feladatait.

Az elemzésben bemutatjuk az egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó gazdasági társaságok működését és gazdálkodását meghatározó jogszabályi hátteret, a finanszírozás sajátosságait és az elemzett társaságok által ellátott feladatokat. Kitérünk a tulajdonosi joggyakorlók – önkormányzatok – tulajdonosi joggyakorlását meghatározó belső szabályozó eszközök jogszabályi előírásoknak való megfelelőségére, valamint a tulajdonosi joggyakorlás végrehajtásának szabályszerűségére.

Bemutatjuk a társaságok gazdálkodása főbb jellemzőinek alakulását – mérlegfőösszeg, befektetett eszközök, saját tőke és kötelezettségek alakulása –, melyen keresztül rámutatunk a tevékenységükből eredő fő bevételi forrásaik – OEP finanszírozás, önkormányzati támogatások, egyéb pályázati bevételek – alakulására is. Értékeljük a térítési díj ellenében nyújtható egészségügyi szolgáltatások díjmegállapításának szabályszerűségét, a gazdálkodási és vagyongazdálkodási feladatok ellátását, a társaságok eljárásának szabályszerűségét az adósságot keletkeztető ügyletek esetében, továbbá az ahhoz kapcsolódó adatszolgáltatási kötelezettségük teljesítésének megfelelőségét. Elemzésünkben kitérünk az ÁSZ 2016. évi integritás felmérésének az értékelésére a felmérésben részt vevő gazdasági társaságok eredményeinek bemutatásával, valamint az ÁSZ által a jelentésekben megfogalmazott javaslatok bemutatására, összegzésére is.

A társaságok közül tizenkilenc látott el alapellátáshoz kapcsolódó tevékenységet a működési területén, két társaság kizárólag szakellátási feladatokat látott el. A vizsgált időszakban a társaságok főtevékenysége tizenhárom esetben szakorvosi járóbeteg-ellátás, nyolc esetben pedig általános járóbeteg-ellátás volt. A fővárosi kerületi szolgáltatásokat végző társaságok közül három fő tevékenysége általános járóbeteg ellátás, két esetben szakorvosi járóbeteg ellátást volt. A települési rendelők mintegy 69%-a szakorvosi járóbeteg ellátást végzett fő tevékenységként.

A fővárosi illetve vidéki társaságok által ellátott feladatokat, illetve a társaságok típusainak arányát az egyes feladatok ellátásában az 1. sz. táblázat szemlélteti.

1. sz. táblázat

A társaságok által ellátott feladatok százalékban

	Háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás	Fogorvosi alapellátás	Alapellátáshoz kapcsolódó ügyelet	Iskola egészségügyi ellátás	Területi védőnői ellátás
Fővárosi kerületi társaságokból	100%	100%	80%	80%	80%
Vidéki társaságokból	88%	44%	25%	19%	19%
Összes társaságból	90%	57%	38%	33%	33%

Forrás: számvevőszéki jelentések, kapcsolódó számvevői munkaanyagok alapján ÁSZ szerkesztés.

Az elemzett gazdasági társaságok a fővárosban és tizenegy megyében, 6 fővárosi kerületben és 209 településen láttak el feladatokat az ellenőrzött időszak alatt. A működési területükhöz tartozó lakosságszám megközelítőleg 575 ezer fő volt. Míg a fővárosban működő társaságok átlagosan 98 ezer főt, a vidékiek 17 ezer főt láttak el.

AZ ELEMZÉS MÓDSZERTANI HÁTTERE

Az elemzéshez felhasználtuk a társaságok és a tulajdonosi joggyakorlók által az ellenőrzéshez szolgáltatott adatokat és dokumentumokat, a számvevői munkaanyagokat, valamint egyes közhiteles nyilvántartásokból elérhető dokumentumok információit. A felhasznált jelentések sorszámát, az ellenőrzött időszakot, illetve az ellenőrzött szervezetek megnevezését a 1. számú melléklet tartalmazza.

Az ellenőrzött gazdasági társaságokat az ÁSZ kockázatelemzéssel választotta ki. Tekintettel erre, az elemzés megállapításai, következtetései sem a fővárosi, sem a vidéki társaságokra nem vetíthetők ki, azok kizárólag az elemzett társaságokra vonatkoznak.

A lakosságra vonatkozó adatokat a számvevőszéki jelentésekből, illetve a KSH 2015.évi közigazgatási helynévkönyvéből gyűjtöttük ki². A több települést érintő társaságok tekintetében az összes, működési területben felsorolt település lakosságszámát összeadva állapítottuk meg az ellátott lakosságszámot (lásd a 2. sz. mellékletet.)

A számvevőszéki jelentésekből származó értékeléseket az ellenőrzött időszakok eltéréseire tekintettel az időszak évei sorrendjének figyelembe vételével elemeztük. Ugyanígy jártunk el a számszaki adatok összesítése és elemzése során: az éves beszámolók adatait az ellenőrzés alá vont időszak évei sorrendjének figyelembe vételével összesítettük.

Az elemzett társaságok mindegyike nonprofit volt és közhasznúsági jogállással a társaságok négyötöde rendelkezett. Az adatok összesíthetősége és értékelhetősége érdekében a közhasznúsági jogállással nem rendelkező társaságok esetében a közfeladat-ellátás során felmerült bevételeket és ráfordításokat tekintettük úgy, mint a közhasznú tevékenység bevételeit és ráfordításait. Így egységesen különítettük el a közfeladat ellátása és a vállalkozási tevékenység során keletkező bevételeket és ráfordításokat.

Az integritásra vonatkozó rész az ÁSZ által készített 2016-os integritás felmérés eredményei felhasználásával készült.

² Az utolsó ellenőrzött év 2016. volt, de erről az évről nem álltak rendelkezésre adatok. Forrás: MAGYARORSZÁG KÖZIGAZGATÁSI HELYNÉVKÖNYVE, 2015. JANUÁR 1. https://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2015.pdf

1. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁST VÉGZŐ ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONÚ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK MŰKÖDÉSÉT ÉS GAZDÁLKODÁSÁT MEGHATÁROZÓ JOGSZABÁLYOK

1.1. Az önkormányzat kötelező egészségügyi feladatellátását és a közfeladat megszervezését meghatározó jogszabályok előírásai

Az Mötv. 13. § (1) bekezdés 4. pontja alapján a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó önkormányzati feladat az egészségügyi alapellátás, illetve az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások. Az önkormányzati feladatok ellátását az Mötv. 41. § (2) bekezdése értelmében a képviselő-testület és szervei biztosítják. A képviselő-testület a 41. § (6) bekezdésében foglaltak alapján a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet alapíthat.

Az Eü.tv. 152. § (1) bekezdése³, illetve 2015. augusztus 1-jétől az Alapellátási tv. 5. § (1) bekezdése értelmében a települési önkormányzatnak az egészségügyi alapellátás körében gondoskodnia kell a házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi alapellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról, a védőnői ellátásról, és az iskola-egészségügyi ellátásról. Ezen túlmenően az Eü. tv. 152. § (3) bekezdése értelmében az önkormányzat egészségügyi szakellátási intézményműködtetési kötelezettségének részeként gondoskodik a tulajdonában lévő, közfinanszírozott egészségügyi szakellátást nyújtó egészségügyi szolgáltató működtetéséről.

Az Eü tv. 152. § (2)⁴, illetve az Alapellátási tv. 6. § (1) bekezdése által előírt feladatok teljesítése érdekében az önkormányzat képviselő-testülete – a kormányrendelet, illetve a Kormány által kijelölt praxiskezelő által megadott szempontokat figyelembe véve – köteles rendeletben megállapítani és kialakítani az egészségügyi alapellátások körzeteit.

1.2. A tulajdonosi joggyakorlást meghatározó jogszabályok előírásai

A kizárólagos, vagy többségi tulajdonú önkormányzati társaságok esetében a tulajdonosi jogokat a létesítő önkormányzatok képviselő-testületei gyakorolják. A tulajdonosi joggyakorlás alapvető előírásait az önkormányzat SZMSZ-ében, illetve vagyonrendeletben határozzák meg. A társaságok működési szabályait a tulajdonosi joggyakorlók a létesítő okiratokban, illetve a feladatok további részletezését tartalmazó feladatellátási szerződésekben határozhatják meg.

A legfőbb szervnek (aminek feladatait a kizárólagos tulajdonos önkormányzat látja el) feladata a Ptk. 3:109.§-a alapján a társaság alapvető üzleti és személyi kérdéseiben való döntéshozatal, a számviteli törvény szerinti beszámoló jóváhagyása, a nyereség felosztásáról való döntés, a taggal, vezető tisztségviselővel, a felügyelőbizottsági taggal és a társasági könyvvizsgálóval szembeni kártérítési igényről való döntés.

A felügyelőbizottság a gazdasági társaság működésének ellenőrzésére szolgáló szervezet, amely munkáját a tulajdonos érdekében végzi. **Felügyelő bizottság (FB)** létrehozása a Taktv. 4. § (1) bekezdése értelmében a köztulajdonban álló gazdasági társaságoknál kötelező. Az FB működésére vonatkozó előírásokat a Ptk. határozza meg.

Az FB jogkörét a Ptk. 3:120. § szabályozza. Legfontosabb feladata a beszámoló véleményezése, amelyet írásbeli jelentésben kell megtennie. Az FB ügyrendjét a Ptk. 3:122. § (3) bekezdése szabályozza, ami szerint az FB ügyrendjét maga állapítja meg, és a gazdasági társaság legfőbb szerve hagyja jóvá.

³ Hatálytalan 2015. július 30-tól.

⁴ Hatálytalan 2015. július 30-tól.

A **könyvvizsgálat** célja a Számv. tv. 155. § (1) bekezdésében foglaltak alapján annak megállapítása, hogy a társaság által az üzleti évről készített beszámoló összeállítása megfelelt-e a jogszabályi előírásoknak, és ennek megfelelően megbízható és valós képet ad a társaság vagyoni és pénzügyi helyzetéről, működés eredményéről. A könyvvizsgáló személyére a Taktv. 4.§ (1c) bekezdése értelmében az ügyvezetés az FB egyetértésével tesz javaslatot a társaság legfőbb szervének.

A tulajdonos önkormányzatok, mint irányító szervek az Áht. 70. § (1) bekezdés d) pontja alapján **belső ellenőrzést** végezhetnek az irányításuk alá tartozó, köztulajdonban álló, Taktv. 1. § a) pontjában meghatározott köztulajdonban álló gazdasági társaságoknál.

Az Nvtv. 10. § (2) bekezdése szerint a tulajdonosi joggyakorló feladata rendszeresen ellenőrizni a nemzeti vagyon használójának a **nemzeti vagyonnal való gazdálkodását**, megállapításairól értesíteni a nemzeti vagyon felhasználóját.

Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságoknak a Taktv. 5. § (3) alapján anyagi ösztönző rendszert kell kialakítaniuk. A törvény kimondja, hogy a köztulajdonban álló gazdasági társaságok legfőbb szerve e törvény és más jogszabályok keretei között köteles szabályzatot alkotni a vezető tisztségviselők, FB tagok, valamint a Munka törvénykönyve 208. §-ának hatálya alá eső **munkavállalók javadalmazása**, valamint a jogviszony megszűnése esetére biztosított juttatások módjának, mértékének elveiről, annak rendszeréről.

Az Mötv. 115. § (1) szerint a helyi önkormányzatok gazdálkodásának biztonságáért a képviselő-testület, a gazdálkodás szabályszerűségéért a polgármester felelős. A 116. § (1) bekezdése szerint a képviselő-testület a **hosszú távú fejlesztési elképzeléseit** gazdasági programban, fejlesztési tervben rögzíti, aminek elkészítéséért a helyi önkormányzat felelős. A gazdasági program, fejlesztési terv helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a helyi önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok átfogó figyelembevételével a helyi önkormányzat által nyújtandó feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják.

1.3. A gazdasági társaságok működését és gazdálkodását meghatározó jogszabályok előírásai

1.3.1. Vagyongazdálkodás, beszámolás

Az önkormányzatok a fővárosi kerületi, illetve vidéki (kistérségi) társaságokat a Ptk. 3:94 (Gt. 11.§) rendelkezései alapján létesítő okirattal hozzák létre.

A **vagyongazdálkodást** meghatározza, hogy az Eü. tv. 152. § (3) szerint a helyi önkormányzatnak az egészségügyi szakellátás intézményműködtetési kötelezettségének részeként kell gondoskodnia a tulajdonában, illetve fenntartásában lévő, közfinanszírozott egészségügyi szakellátást nyújtó egészségügyi szolgáltató működtetéséről, illetve a megállapított közfinanszírozott szakellátási feladatok ellátásáról. A vagyonnal kapcsolatos eseményeket a társaságok a számviteli nyilvántartásaikban a Számv. tv. és a Civil tv. előírásainak, valamint a Számvt. tv. alapján készített belső szabályozó eszközökben leírtaknak megfelelően kötelesek rögzíteni.

A gazdasági társaságok a Számv. tv. 4. § (1) bekezdése alapján évente kötelesek **pénzügyi beszámolót** készíteni. A Ptk. 3:120. § (2) bekezdése alapján a gazdasági társaság legfőbb szerve az FB írásos jelentésének birtokában dönthet a beszámoló elfogadásáról. Amennyiben a gazdasági társaság a Számv. tv. alapján könyvvizsgálatra köteles, abban az esetben a legfőbb szerv az éves beszámolót a könyvvizsgálói, és FB jelentés figyelembevételével fogadhatja el.

Annak ellenére, hogy az elemzett társaságok az Áht. alapján nem részei az államháztartásnak, az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló jegyzőkönyv alkalmazásáról szóló 2009. május 25-i 479/2009/EK rendelet szerint a **kormányzati szektorba tartoztak**, azaz az európai módszertan szerint hiányuknak és adósságuknak meg kell jellemlennie a kormányzati szektor hiány- és adósságmutatóiban. Az Áht. 107. § (1) bekezdése, illetve az Ávr. 5. melléklete 23. pont szerint a társaságok kormányzati adósságot keletkeztető ügyleteiről

évente beszámolási kötelezettséggel tartoznak az államháztartásért felelős miniszternek. Az adatszolgáltatásnak tartalmaznia kell a kormányzati szektorba sorolt egyéb szervezet és a besorolás szempontjából statisztikai módszertani vizsgálat alá vont jogi személy számviteli szabályok szerinti beszámolóját és – ha az kötelező – az arról készített könyvvizsgálói jelentést, annak kiemelt mutatóit, költségvetési kapcsolatait.

A jegyzett tőkével kapcsolatos előírásokat korábban a Gt., 2013-tól azonban az új Ptk. tartalmazza. A Ptk. 3:133. § (2) bekezdése szerint a társaságoknak a kötelezően előírt jegyzett tőkével kell rendelkezniük. Ennek összegéről a Ptk. 3:161. § (4) és 3:189 § (1-3.) bekezdései tartalmaznak előírásokat. A 3:189. § szerint az ügyvezető késedelem nélkül köteles összehívni a taggyűlést vagy kezdeményezni annak ülés tartása nélküli döntéshozatalát, amennyiben a társaság saját tőkéje a törzstőke felére csökkent illetve a törvényben meghatározott minimális összeg alá csökkent.

Az egészségügyi ellátást végző gazdasági társaságoknak a feladatellátásukról mutatószámok alapján az egészségbiztosítónak is be kellett számolniuk, tekintve, hogy a finanszírozási szerződés alapján részesülnek az elvégzett feladatok ellenértékében.

A társaságok főbb **közzétételi kötelezettségeit** 2011-ben az Eisztv 3. § (2) bekezdése, 2012-től az Info tv. 32-37. §-ai írták elő. A Taktv. 2. §-a alapján a gazdasági társaság köteles a vezető tisztségviselőkre vonatkozó adatokat, valamint egyes pénzügyi, gazdasági adatokat is közzétenni. A közhasznú szervezeteknek a Civil törvény 46. § (1) bekezdése alapján a beszámoló jóváhagyásával egyidejűleg közhasznúsági mellékletet kell készíteniük, melyet a beszámolóval azonos módon köteles jóváhagyni, letétbe helyezni és közzétenni.

1.3.2. A pénzügyi gazdálkodást meghatározó jogszabályok előírásai

A **Számv. tv. alapján** a társaságok kötelesek számviteli politikát, és annak keretében elkészítendő számviteli szabályzatokat és számlarendet készíteni. Az elszámolásra vonatkozóan előírásokat az Ebtv. végrehajtásáról szóló 217/1997. Korm. rendelet 22/B. § (1) bekezdése is tartalmaz, ami alapján az egészségügyi szolgáltatóknak a finanszírozás keretében kapott összeget más pénzeszközöiktől elkülönítetten kell kezelnie.

A Ptk. 3:133 § (2) bekezdése szerint az egymást követő két üzleti évben a társaság saját tőkéjének el kell érnie az adott társasági formára kötelezően előírt jegyzett tőkét. Ha nem éri el, a tagoknak meghatározott időn belül a szükséges saját tőke biztosításáról gondoskodniuk kell. Amennyiben ez nem valósul meg, a gazdasági társaság köteles elhatározni átalakulását, jogutód nélküli megszűnését vagy egyesülését más társasággal.

Az Eü. tv. 142.§ (6) szerint az az egészségügyi szolgáltatás, amely költségének fedezete az Eü. tv. és Ebtv. alapján a központi költségvetésben és az Egészségbiztosítási Alapon keresztül sincs biztosítva, az egészségügyi szolgáltató által meghatározott **térítési díj** ellenében vehető igénybe.

A térítési díj ellenében igénybe vehető egyes egészségügyi szolgáltatások térítési díjáról szóló 284/1997. (XII. 23.) Kormány rendelet 1. § (1) bekezdése értelmében az egészségügyi szolgáltatást végzőknek a térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatásaik térítési díját a betegek számára hozzáférhető módon kell nyilvánosságra hozniuk. Az önkormányzati tulajdonban lévő egészségügyi szolgáltatók a saját hatáskörükben megállapítható térítési díjaik megállapítását, nyilvánosságra hozatalának és befizetésének rendjét, a megállapított térítési díj mérséklésére, illetve elengedésére vonatkozó rendelkezéseket szabályzatban kötelesek megállapítani.

A gazdasági társaságnak a Gst. 9. §-a alapján az alapító, tulajdonosi jogokat gyakorló szervezettől engedélyt kell kérnie **az adósságot keletkeztető ügyletek lebonyolításához**.

Az egészségügyi tevékenységet folytató társaságok feladatellátásuk során tevékenységük jellegéből adódóan a betegek személyes adatait is kezelik, illetve feladatellátásuk közérdekből történik, így az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Info tv.) hatálya alá tartoznak. Az Info tv. 7. § előírása értelmében biztosítaniuk kell az **adatok védelmét**,

az adatbiztonságot, illetve a 26. §-a alapján a közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismerését, melyek feltételrendszerét, szabályait belső szabályzatban kötelesek rögzíteni, illetve az adatok védelme, az adatbiztonsági előírások betartásának ellenőrzése érdekében belső adatvédelmi felelőst kötelesek kijelölni. Az egészségügyi területére vonatkozó speciális adatkezelési és adatvédelmi szabályokat az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény határozta meg.

2. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁST VÉGZŐ ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONÚ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK MŰKÖDÉSÉNEK FINANSZÍROZÁSA

Az Ebtv.-ben felsorolt egészségügyi szolgáltatások térítésmentes vagy részleges térítés mellett történő igénybevételének feltétele, hogy az egészségügyi ellátásra jogosult olyan egészségügyi szolgáltatónál vegye igénybe az ellátást, amelyik finanszírozási szerződést kötött az egészségbiztosítóval.

Az Ebtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az egészségbiztosító az egészségügyi szolgáltatások nyújtására – a külön jogszabályban foglaltak figyelembe vételével – finanszírozási szerződést köt az adott szolgáltatás nyújtására jogosító működési engedéllyel rendelkező egészségügyi szolgáltatóval, amennyiben az nem rendelkezik olyan, az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (Art.) 178.§-ának 20. pontjában illetve az új Art. tv. 7. §-ának 34. pontjában meghatározott köztartozással (adó, járulék, illeték, vám), amely esedékességének időpontja 60 napnál régebben lejárt. A társaságnak továbbá igazolnia kell, hogy az Nvtv. 3. § (1) bekezdés 1. pontja szerint átlátható szervezetnek minősül.

A gazdasági társaságoknak teljesítmény-jelentéseket kell készíteniük az ellátott feladatokról, és azt kötelesek megküldeni az egészségbiztosítóknak elektronikus úton. Az elvégzett feladatokat az Egészségügyi Világszervezet által létrehozott betegségek nemzetközi osztályozására szolgáló kódrendszerben kell szerepeltetni, és az esetszámokért, illetve beavatkozásokért pontokat lehet szerezni. A beküldött teljesítmény-jelentéseket a NEAK ellenőrzi, ami alapján a gazdasági társaság támogatásban részesül. Az elfogadott pontszám után azonban nem minden esetben jár támogatás, léteznek ugyanis korlátozó elemek. Az ellátásról szóló szerződésben az 1997. évi LXXXIII. tv. 31. § (1) bekezdése alapján az elszámolható szolgáltatások mennyiségi korlátait meg kell határozni.

A közhasznú bevételbe valamennyi, a közfeladat ellátásából származó bevétel beleszámít (pl. pályázaton nyert forrás, önkormányzat által nyújtott támogatás), csupán a társaságok vállalkozási bevétele nem. Az első, és egyben a legnagyobb bevételi forrást a közhasznú bevételeken belül a gazdasági társaságoknak az **állami támogatás** biztosítja.

Volumenében a második helyen az **alapító, tulajdonos által biztosított célzott támogatások** állnak. Az önkormányzatok működési támogatást és fejlesztési célú támogatást biztosítanak a rendelőknek. A támogatások mértékét, utalásának ütemét a feladatellátásról szóló szerződésben határozzák meg az önkormányzatok.

A társaságok **pályázatok útján** is igyekeztek növelni bevételeiket egyrészt működési, másrészt fejlesztési (eszközbeszerzési) céllal.

A bevételekhez hozzátartoznak a közhasznú tevékenységekből származó **egyéb bevételek** is, amely többnyire a társaságok által nyújtott térítésköteles egészségügyi szolgáltatásokból, kutatások eredményéből származik.

A gazdasági társaságok közhasznú bevételeken kívüli pénzügyi forrásai a **vállalkozási tevékenységből származó bevételek**. A társaságok olyan vállalkozási tevékenységet végezhetnek, amelyek nem veszélyeztetik a közfeladatok ellátását.

3. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁST VÉGZŐ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK KÖZFELADAT-ELLÁTÁST ÉRINTŐ GAZDÁLKODÁSI TEVÉKENYSÉGÉNEK ÉRTÉKELÉSE

3.1. A közfeladat-ellátás megszervezése

Az elemzett fővárosi kerületi önkormányzatok mindegyike készített **gazdasági programot**. A vidéki önkormányzatok két esetben nem készítették, három esetben pedig nem rendelkeztek az ellenőrzési időszakban folyamatosan gazdasági programmal. Gazdasági program nélkül csökkenhet a közfeladat-ellátás hatékonysága, eredményessége és minősége, az önkormányzat célkitűzései nem ismerhetők meg és nem kérhetőek számon. **Egészségügyi stratégiával** a fővárosi önkormányzatok közül egy, a települési önkormányzatok közül négy nem rendelkezett. A stratégia hiánya kockázatot jelentett az egészségügyi feladatellátás megfelelő megszervezésére és biztosítására, nem volt biztosítva az egészségüggyel kapcsolatos célok kitűzése, azok eredményes megvalósítása sem mérhető, sem számon kérhető nem volt.

A kötelező és önként vállalt feladatokról az elemzett önkormányzatok a társaságokkal kötött szerződésekben vagy a társaságok SZMSZ-ében rendelkeztek (a társaságok közül egy nem rendelkezett SZMSZ-szel.).

A fővárosi kerületi önkormányzatok **közszolgáltatási és feladatellátási szerződést**, a vidéki önkormányzatok többsége feladatellátási szerződést kötött a társaságokkal.

Az elemzett önkormányzatok 76%-a a feladatellátást biztosító ingatlanokat, eszközöket a társaságok térítésmentes használatába, vagy **vagyonkezelésébe** adta szerződéssel. Az átadott vagyona vonatkozó előírásokat tizenkét esetben feladatellátási szerződésekben, két esetben használatba-adási szerződésben, illetve két esetben vagyonkezelési szerződésben szabályozták tulajdonosok. A többi esetben szerződéskötés nem történt.

A háziiorvosi, alapellátási feladatot ellátó társaságok tulajdonosai 16%-a nem tett eleget az **egészségügyi körzetekről szóló rendelet-alkotási** kötelezettségeinek. Az ellátási körzetek rendeletben történő kialakításának hiánya veszélyeztette a hatékony közfeladat-ellátást és nem biztosította a gazdasági társaságok átlátható feladatellátását.

A fővárosi kerületi társaságoknál az éves **pénzügyi beszámolók jóváhagyása** minden esetben szabályszerűen, az FB írásbeli jelentéseivel alátámasztva került elfogadásra. Hibaként fordult elő, hogy egy társaság az elemzett időszakban többször késve helyezte letétbe a beszámolóit, ami miatt az átláthatóság és az elszámoltathatóság nem volt biztosított, a társaság gazdálkodásába vetett bizalom gyengülhetett. A vidéki társaságoknál ezzel szemben az éves pénzügyi beszámolók elfogadása öszszességében (minden évet érintően) csak 50%-ban volt szabályszerű.

Jellemzően háromféle hiányosság következtében nem volt biztosított a szabályszerűség: több esetben az elfogadáshoz szükséges FB jelentések nem álltak rendelkezésre, vagy a taggyűlés nem döntött a beszámoló elfogadásáról. Egy esetben a taggyűlés a közhasznúsági melléklet-ről az FB írásbeli jelentésének hiányában döntött.

A fenti hiányosságok alapján ezen társaságoknál a megfelelő tulajdonosi kontroll nem volt biztosított, ami kockázatot jelentett az elszámoltathatóságra és a beszámoló megfelelőségére.

3.2. A tulajdonosi joggyakorlás rendjének kialakítása, a tulajdonosi joggyakorlás megfelelősége

Az alapítók a gazdasági társaságok főbb működésére, gazdálkodására vonatkozó szabályait vagyონ-rendeletben, az önkormányzatok SZMSZ-ében a gazdasági programban, illetve egyéb belső szabályzatokban határozták meg. Az elemzett huszonegy társaság mindegyike rendelkezett alapító okirattal, vagy társasági szerződéssel, azok minden esetben megfeleltek a törvényi előírásoknak.

A tulajdonosi joggyakorló önkormányzatok az **felügyelőbizottságra** vonatkozó szabályokat a társaság SZMSZ-ében, alapító okiratában illetve társasági szerződésében szabályozták. Az elemzett társaságok 57%-ánál az FB nem működött szabályszerűen, így nem töltötte be megfelelően ellenőrzési funkcióját. A fővárosi kerületi társaságoknál a legfőbb szerv két esetben nem hagyta jóvá az FB ügyrendjét. A vidéki társaságoknál egy esetben egyáltalán nem működött FB, egy esetben csak az ellenőrzött időszak egy részében, kilenc esetben pedig nem volt jóváhagyott ügyrendje a felügyelőbizottságnak. Elfogadott ügyrend nélkül az FB működése nem átlátható, számon kérhető, sérülhetnek a hatékony felügyelet feltételei.

A Taktv. által előírt **javadalmazási szabályzatot** a huszonegy társaság közül mindössze hat esetében (28%) készített a tulajdonosi joggyakorló az ellenőrzött időszakban. Javadalmazási szabályzat nélkül megnőnek az integritási kockázatok és a csalás veszélye, tekintve, hogy a vezetők javadalmazási gyakorlata nem átlátható.

A **kötelező éves beszámoltatást** a feladatellátásról a tulajdonosi joggyakorlók a társaságok SZMSZ-ében, illetve feladatellátási szerződésében szabályozták. Az éves beszámoltatás során a társaságoknak részleteznie kellett, hogy a feladatellátási szerződésben foglaltaknak hogyan tettek eleget az adott évben. A tulajdonosi joggyakorló önkormányzatok a törvény által előírt kötelező beszámoltatáson kívül nem szabtak meg jellemzően egyéb (évközi) beszámoltatási kötelezettséget a társaságokra vonatkozóan. Az évközben történő beszámoltatással lehetővé válik a tulajdonos időben történő beavatkozása a gazdálkodási, működési folyamatokba, amennyiben szükségessé válik.

Évközi beszámolást egy vidéki társaságnál határozott meg a tulajdonosi joggyakorló, ennek a társaságnak negyedévente beszámolási kötelezettsége volt az elvégzett feladatokról, illetve a társaság gazdálkodásának helyzetéről.

Az elemzett gazdasági társaságok részére mindössze tizenegy esetben írtak elő **üzleti terv** készítési kötelezettséget az önkormányzatok. Abban az esetben, ha előírtak, jellemzően nem határozták meg annak formáját és tartalmát. Üzleti terv nélkül a társaság működésének és gazdálkodásának átláthatósága sérül, a kiszámítható gazdálkodás nem valósul meg, az eredményesség nem lesz mérhető, a célok nem teljesítése esetén a felelősség megállapításának lehetőségei korlátozottak.

Hat társaság esetében a **saját tőke és a jegyzett tőke aránya** a Gt., illetve a Ptk. által meghatározott szint alá esett⁵. Két társaság esetében a tulajdonos a jogszabályi előírásoknak megfelelően gondoskodott a saját tőke és a jegyzett tőke arányának helyreállításáról. Egy társaság esetében az önkormányzat a szükséges intézkedéseket nem tette meg a jogszabályi előírások ellenére, azonban nyereséges gazdálkodás következtében a saját tőke és jegyzett tőke aránya a jogszabályi előírásoknak megfelelő mértéket elérte. Három társaság esetében azonban a tulajdonosok a jogszabályi előírások ellenére tőkepótlási kötelezettségüknek nem tettek eleget, azaz nem gondoskodtak a tőkelezállításról, illetve pótbefizetés elrendeléséről, ami a társaság működésére és közfeladat ellátására kockázatot jelentett.

2014. január 1-jéről a Bkr. hatálya a kormányzati szektorba sorolt egyéb szervezetekre is kiterjed, ezért az ÁSZ által ellenőrzött valamennyi társaság köteles volt a **Bkr. előírásai** szerinti, a szervezet tevékenységének, a célok megvalósításának nyomon követését biztosító rendszer kiépíteni, ami az operatív tevékenységek keretében megvalósuló folyamatos és eseti nyomon követésből, valamint az operatív tevékenységektől függetlenül működő belső ellenőrzésből állt⁶. A társaságok közül a jogszabályi kötelezettségének mindössze 14,3%-a (3 társaság) tett eleget. A belső kontroll rendszer kialakításának és működtetésének elmulasztása nem teremtette meg a lehetőséget arra, hogy a társaság

⁵ A társaság saját tőkéje két egymást követő üzleti évben nem érte el az adott társasági formára kötelezően előírt jegyzett tőkét, illetve a társaság saját tőkéje veszteség folytán a törzstőke felére csökkent.

⁶ 2016. október 1-től a belső ellenőrzés kialakítása nem kötelező. A hivatkozott jogszabály választási lehetőséget biztosít a nyomonkövetési rendszer kétféle végrehajtási tekintetében.

valamennyi tevékenysége és célja összhangban legyen a szabályszerűséggel, szabályozottsággal, valamint a gazdaságosság, hatékonyság és eredményesség követelményeivel.

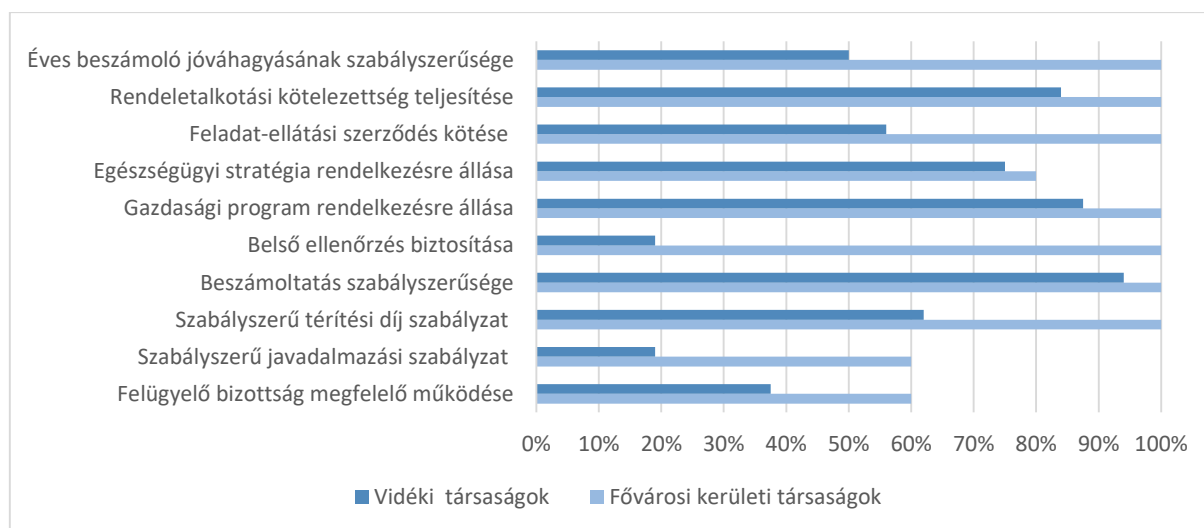
Az Áht. 70. § (1) bekezdése alapján az önkormányzat irányító szervként **belső ellenőrzést** végezhet a tulajdonában lévő gazdasági társaságnál. Jó gyakorlatként azonosítottuk, hogy a fővárosi kerületi önkormányzatok éltek az Áht. által biztosított lehetőséggel, a társaságoknál végeztek belső ellenőrzést. A vidéki tulajdonosi joggyakorló önkormányzatok 81%-a azonban nem végzett belső ellenőrzést a társaságoknál az elemzett időszakban, így ezen szervezetek esetében nem valósult meg a független, tárgyilagos tanácsadó tevékenység, nem került sor az irányítási és belső kontrollrendszer hatékonyság-javítására a megállapítások alapján.

Elemzésünk feltárta, hogy a nagyobb területet és lakosság-számot ellátó társaságok feletti tulajdonosi jogokat gyakorló, fővárosi kerületi önkormányzatok a tulajdonosi joggyakorlás kereteinek megfelelőbb kialakításával nagyobb arányban támogatták a társaságok szabályszerű, átlátható, elszámoltatható működését, illetve erősítették a társaságok szervezeti integritását.

Az 1. sz. ábra a tulajdonosi joggyakorlás rendjének kialakításával és a közfeladat-ellátás megszervezésével kapcsolatos ellenőrzési tapasztalatokat mutatja be. A fővárosi kerületi társaságok tulajdonos önkormányzatai a tulajdonosi joggyakorlás kritériumait az esetek nagyobb részében megfelelően teljesítették, míg a vidéki önkormányzatoknál a megfelelő tulajdonosi kontroll az esetek többségében nem volt biztosított.

1. sz. ábra

A fővárosi és a vidéki tulajdonos önkormányzatok tulajdonosi joggyakorlásának megfelelősége (a társaságok százalékában)

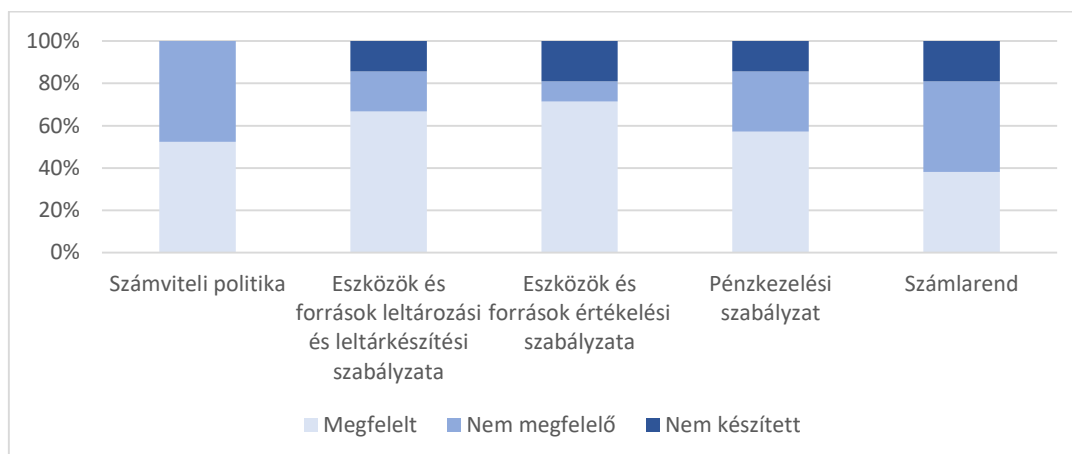

Forrás: számvevőszéki jelentések alapján ÁSZ szerkesztés

3.3. A társaságok tevékenységének szabályozottsága, a szabályozottság értékelése

A számvevőszéki jelentések megállapításai alapján az elemzett társaságok kevesebb, mint ötödénél felelt meg a pénzügyi-gazdasági tevékenység szabályozottsága a Számv. tv. előírásainak. Az elemzés alá vont gazdasági társaságoknál a szabályozottság az ÁSZ által ellenőrzött időszakban javult, mert két társaság a hiányzó szabályzatait az ellenőrzött időszakban elkészítette. A Számv. tv. által meghatározott szabályzatok rendelkezésre állására és jogszabályi előírásoknak való megfelelésre vonatkozó adatokat az ellenőrzött időszakban a 2. sz. ábra szemlélteti.

A Számv. tv. által előírt szabályzatok megfelelése az elemzett társaságoknál

Megjegyzés: az ábra az Önköltségszámítás rendjére vonatkozó szabályzatra vonatkozóan adatokat nem tartalmaz, mert a társaságok négyötöde nem volt kötelezett a szabályzat elkészítésére.

Forrás: számvetőszéki jelentések alapján, ÁSZ szerkesztés

A Számv. tv. által előírt számviteli politikával valamennyi társaság rendelkezett. A számviteli politika keretében elkészítendő szabályzatok a társaságok több mint felénél voltak megfelelőek. Az előírások ellenére nem rendelkezett valamennyi társaság eszközök és források értékelési, leltározási és leltárkészítési, valamint pénzkezelési szabályzattal. A társaságok több mint fele nem rendelkezett a Számv. tv. előírásainak megfelelő számlarenddel.

Az elemzett társaságok egy része nem teremtette meg a közfeladatok és vállalkozási tevékenységek ellátására fordított pénzeszközök felhasználásának elkülönített nyilvántartása feltételeit, ami kockázatot jelentett a gazdálkodás átláthatóságára és fennállt a veszélye a számviteli nyilvántartások nem szabályszerű vezetésének. Egyes esetekben nem határozták meg a leltározás és a leltárkészítés szabályait, ami veszélyeztette a leltározási és leltárkészítési tevékenység szabályszerű lebonyolítását, a mérleg adatainak szabályszerű alátámasztását, az éves beszámoló adatainak a valóságát. Mindez vagyoni kockázatot is jelentett, mivel leltározási és leltárkészítési tevékenység hiányában nem állapítható meg a nyilvántartásokban szereplő eszközök megléte, ami magában rejti a lopás, sikkasztás, vagy más egyéb gazdasági bűncselekmény veszélyét is (eszközök és források leltározási és leltárkészítési szabályzata). Egyes társaságoknál nem határozták meg az eszközök bekerülési és maradványértéke megállapításának szabályait, ami a befektetett eszközök esetében azok egyedi nyilvántartási értékének helyes meghatározására, az értékcsökkenési leírás és az értékcsökkenés elszámolásának megfelelésére jelentett kockázatot. Ezek a szabálytalanságok az éves beszámoló mérlegében és eredmény-kimutatásában szereplő adatok megfelelő összeállításának kockázatát vetik fel.

A feltárt szabálytalanságok növelték a gazdálkodás kockázatait, nem biztosították a szabályszerű elszámolásokat, a felelősség megállapíthatóságát, a közpénzekkel való átlátható gazdálkodást és célszerű vagyongazdálkodás feltételeit.

Önköltség számítás rendjére vonatkozó szabályozás készítési kötelezettség alól a társaságok négyötöde a Számv. tv. előírásai értelmében mentesült. Az önköltségszámítás rendjének szabályozásával az arra kötelezett társaságok (négy társaság) közül kettő az ellenőrzött időszak egészében rendelkezett, melyek közül egy felelt meg a Számv. tv. előírásainak. Két társaság pedig az ellenőrzött időszakban készítette el szabályzatát.

Az ellenőrzött időszakban a társaságoknak csak a kétharmada rendelkezett **térítési díj szabályzattal**, abból is csak a felének volt a szabályzata a jogszabályi előírásoknak megfelelő. A társaságok harmada a jogszabályi előírás ellenére nem alkotott térítési díj szabályzatot. A térítési díjra vonatkozó szabályozás hiányában csökken a szervezet átláthatósága, és elszámoltathatósága, a bevételek és kiadások tervezhetősége, nőnek az integritással összefüggő veszélyek. A szabályzatot egy társaság az ÁSZ által ellenőrzött időszakban helyezte hatályba, két társaság pedig a jogszabályi előírásnak megfelelően módosította szabályzatát, így összességében a térítési díj szabályozottsága tekintetében az ellenőrzött időszakban javulás állapítható meg.

Térítési díjak szabályozásával kapcsolatos jellemző hiba volt, hogy nem volt biztosított az összhang a jogszabály és a szabályzat között, illetve a jogszabályban meghatározott díjtól eltérő mértékű díjat állapított meg a társaság a szabályzatában.

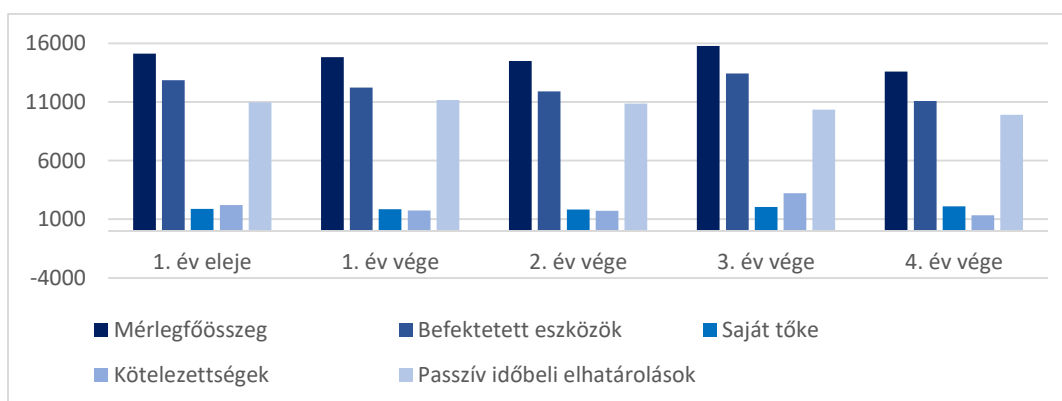
3.4. A társaságok gazdálkodásának értékelése

3.4.1. A gazdálkodást meghatározó főbb jellemzők alakulása

A társaságok összesített **mérlegfőösszege** az ellenőrzött időszakok első évének elejéről – 15 140,3 M Ft – az ellenőrzött időszakok utolsó évének végére 10%-kal – 13 594,2 M Ft-ra – csökkent, ennek oka elsődlegesen eszközoldalon a tárgyi eszközök nyilvántartási értékének, forrásoldalon pedig a kötelezettségeknek a csökkenése. Ez éves szinten a mérlegfőösszeg összegének 3%-os átlagos csökkenését jelentette. Az elemzés által bemutatni kívánt főbb mérlegadatokat a 3. sz. ábra szemlélteti. Annak érdekében, hogy az első ellenőrzött év egésze értékelhető legyen, az év eleji adatokat is szerepeltetjük.

3. sz. ábra

A társaságok főbb mérlegadatai az ellenőrzött időszak egyes éveiben M Ft-ban

Forrás: a társaságok beszámolóí alapján ÁSZ szerkesztés

A társaságok összesen számított mérlegfőösszegének több mint 80%-át a **befektetett eszközök** nyilvántartás szerinti összértéke tette ki az eszközoldalon, míg a forrásoldalon a **passzív időbeli elhatárolások** képviseltek jelentős, 70-75%-os arányt az összesen számított mérlegfőösszegen belül.

Ennek oka az volt, hogy a társaságok jelentős fejlesztéseket hajtottak végre pályázati forrásokból, melyek üzembe helyezésével a befektetett eszközök állománya megnövekedett, azonban a pályázati forrásokból származó pénzeszközöket a társaságok a Számv. tv. értelmében passzív időbeli elhatárolásként – halasztott bevételként – voltak kötelesek nyilvántartani és bevételként az értékcsökkenés elszámolásának ütemében, azzal megegyező mértékben elszámolni.

A társaságok **saját tőkéjének összesített összege** az ellenőrzött időszakok első évének elejéről – 1874,3 M Ft – az időszak végére 12%-kal növekedett. A növekedést a saját tőke elemein belül a lekötött tartalékok és eredménytartalék közel kétszeresére való növekedése okozta a társaságok által

elért nyereség és a tulajdonosi tőkepótlás következtében. A társaságok **mérleg szerinti** (2016-tól adózott) eredménye tendenciájában javuló jelleget mutatott.

3.4.2. A bevételek, támogatások megoszlása

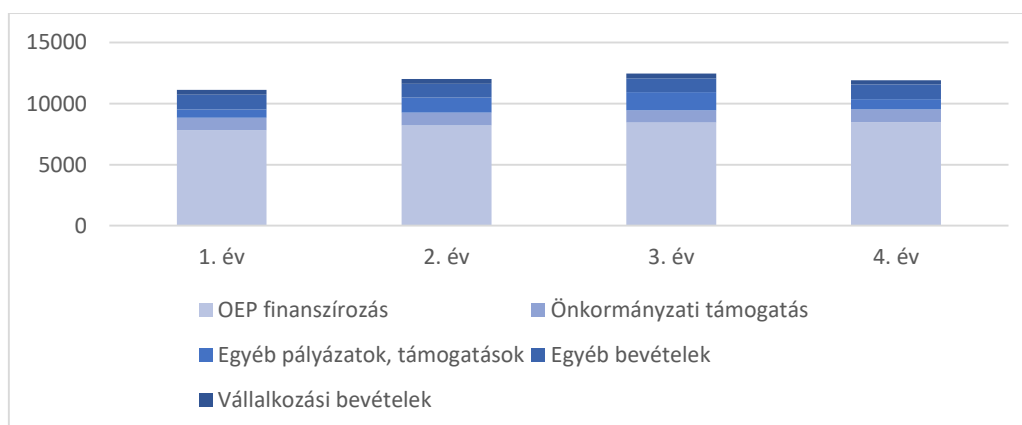
Az ellenőrzési időszak első évének összesített adatai alapján az elemzett társaságoknak összesen 11 113,9 M Ft bevételük volt, ami az ellenőrzött időszak utolsó évére 7%-kal (11 921,4 M Ft-ra) növekedett. Társasági szerződésük, illetve alapszabályuk értelmében közfeladataikat nem veszélyeztetve végezhetek vállalkozási tevékenységet. A kiegészítő mellékleteikben és főkönyvi kivonataikban kimutatott **vállalkozási tevékenységből származó összesítve számított bevételük** részaránya nem volt jelentős, átlagosan három és fél százalék volt az ellenőrzött időszakok első éveinek adatai alapján, ami három százalékra csökkent az ellenőrzött időszakok utolsó évére.

Közhasznú bevételeik összesen számított összege – a nem közhasznú jogállású szervezetek esetében a közfeladat ellátással összefüggő bevételeket itt vettük számításba az elemzés során – az összes bevételük mintegy 97%-át tették ki átlagosan az ellenőrzött időszakokban.

Az OEP finanszírozás a társaságok összes bevételének több mint 70%-át tette ki, a tulajdonosi joggyakorlók által rendelkezésre bocsátott támogatás összege az ellenőrzött időszakban összesen 41 116,0 M Ft volt, ami az összes bevétel mintegy 9%-át jelenti. Működésüket pályázati források is segítették, melyek összege 4237,1 M Ft volt összesítve az ellenőrzött időszakokban. Ezen túlmenően bevételként kerültek kimutatásra a pályázati forrásból megvalósított, üzembe helyezett eszközök esetében az utánuk elszámolt értékcsökkenés ellentételezéseként elszámolt passzív időbeli elhatárolások. További bevételeket a térítési díj ellenében végzett egészségügyi szolgáltatások térítési díja és más egyéb bevételek – például kártérítések, kapott kamatok – jelentettek. A bevételek alakulását az ellenőrzött időszakok egyes éveiben főbb bevételi csoportok szerinti bontásban az 4. sz. ábra szemlélteti.

4. sz. ábra

A társaságok bevételei főbb bevételi csoportok szerinti bontásban M Ft-ban

Forrás: társaságok beszámolóit, az ellenőrzéshez szolgáltatott adatok alapján ÁSZ szerkesztés

Az elemzés feltárta, hogy a társaságok kiegészítő mellékletei több esetben csak a nettó árbevételt bontották meg vállalkozási és közhasznú tevékenység bevételére, míg az egyéb, a pénzügyi műveletek és a rendkívüli bevételek és a ráfordítások esetében azok felosztása közhasznú és vállalkozási tevékenységre elmaradt. A közfeladat ellátás átláthatóságának biztosításához és a társasági szerződésben, alapszabályban foglaltak betartása és a közpénzek átlátható felhasználása érdekében azonban fontos, hogy valamennyi bevételi forrás esetében pontosan elhatárolt legyen annak vállalkozási, vagy közfeladatból származó jellege.

3.4.3. A kötelezettségállomány alakulása

A kötelezettségek összege az ellenőrzött időszakok első évének elején 2226,8 M Ft, az utolsó év végén 1353,3 M Ft volt összesen a 21 ellenőrzött társaságnál. Az ellenőrzött időszakok 3. évében a hosszú lejáratú kötelezettségek összege több mint tízszeresére növekedett, mivel egy társaság a tulajdonos önkormányzattól abban az évben vagyongazdálkodásra vett át ingatlanokat, melyek vagyongazdálkodása az ellenőrzött időszak utolsó évében meg is szűnt. A rövidlejáratú kötelezettségek a szállítók, munkavállalókkal, adóhatósággal szemben fennálló kötelezettségeket tartalmazták jelentős mértékben, melynek összege az ellenőrzött időszakok vonatkozásában közel 40%-kal csökkent, mivel a szállítói állomány és az egyéb kötelezettségek is csökkentek.

A rövid lejáratú kötelezettségeken belül az évenként összesített szállítói tartozásállomány 29%-kal, azaz évente átlagosan 11%-kal csökkent,

A társaságoknál a **kötelezettségek aránya** az összes forráson belül az ellenőrzött időszak 1. évében átlagosan 15% volt, ami 10%-ra csökkent az ellenőrzött időszakok utolsó évére. A **társaságok tőkeszerkezetét** megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a tőkefeszültségi mutató - azaz az idegen tőke és a saját tőke aránya - az ellenőrzött időszakok 1. évének 1,19-es átlagos értékéről az utolsó évre 0,65-re csökkent. A mutató értékét befolyásolta, hogy a külső forrásokat felhasználásukig az időbeli elhatárolások közt mutatták be.

3.4.4. A pénzügyi beszámolók megfelelése

A társaságok gazdálkodásukról az éves beszámolóikat és a közhasznú jogállás esetében a közhasznúsági mellékleteiket elkészítették. A társaságok 70%-a esetében a vagyongazdálkodás során feltárt szabálytalanságok következtében nem volt biztosított a mérlegvalódiság elve, mert a beszámoló adatait leltárral, illetve a leltárt megalapozó leltározási tevékenység elvégzésével nem támasztották alá. A beszámoló megfelelése mindaddig nem állapítható meg, amíg a leltárral történő alátámasztottság nem nyer igazolást egy adott pénzügyi év tekintetében.

3.5. A társaságok vagyongazdálkodásának értékelése

A társaságok a feladatellátást saját, illetve önkormányzati tulajdonban lévő eszközökkel látták el. Az önkormányzati vagyont a tulajdonosi joggyakorló önkormányzatok a társaságok ingyenes használatba adásával, vagy vagyongazdálkodásba adással bocsátották a társaságok rendelkezésére. Vagyongazdálkodással két társaság rendelkezett. A feladatellátást szolgáló vagyont a tulajdonosi joggyakorlók jellemzően a társaságok alapításakor apportként biztosították, vagy a társaságok térítésmentes használatába adták.

3.5.1. A bevételek és a ráfordítások elszámolásának szabályszerűsége

A **bevételek és ráfordítások elszámolása** a számvevőszéki jelentések alapján mindössze 10 társaság esetében volt szabályszerű. A bevételek és az anyagjellegű ráfordítások elszámolása a társaságok 57%-ánál, míg a személyi jellegű ráfordítások elszámolása a társaságok 48%-ánál volt megfelelő. Valamennyi elszámolási területre jellemző volt, hogy a bizonylat-megőrzési kötelezettségnek nem tettek eleget, a bizonylatok nem feleltek meg az alaki és tartalmi követelményeknek illetve a nyilvántartásokba bizonylat hiányában rögzítettek adatokat.

A bevételek és a ráfordítások elszámolásának szabálytalanságai miatt fennállt a kockázata, hogy a társaságok éves beszámolóiban kimutatott bevételek és ráfordítások nem valós adatokat tartalmaztak, nem voltak azonosíthatóak az egyes pénzügyi döntésekért – gazdasági esemény elrendeléséért – felelős személyek, nem volt biztosított a közvagyon felhasználásának átláthatósága és ellenőrizhetősége, az elszámolások megfelelése. Ahol a közfeladat végzéséhez kapcsolódó és a vállalkozási tevékenységhez kapcsolódó bevételek nem voltak elkülönítve, nem volt megállapítható, hogy a vállalkozási tevékenység bevételei fedezetet nyújtottak-e a vállalkozási tevékenység költségeire és ráfordításaira. Az elkülönítés hiánya miatt felmerül annak kockázata, hogy szabálytalan módon a közfeladatokhoz biztosított forrásokból fedezték a vállalkozási tevékenység folytatásának egyes ráfordításait.

3.5.2. A vagyonyilvántartás megfelelése, az értékcsökkenési leírás elszámolása

Az ÁSZ az ellenőrzései alapján a 21, egészségügyi ellátást végző önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság kevesebb, mint 30%-a esetében állapította meg a vagyongazdálkodási feladatok szabályszerű ellátását.

A nem szabályszerű vagyongazdálkodást az esetek több mint 90%-ában a **leltározási tevékenység** elmulasztása, illetve a mérleg nem megfelelő leltárral történő alátámasztása okozta. A leltározási tevékenység elmulasztása, a nem szabályszerűen végrehajtott leltározási tevékenység és leltár összeállítás következtében a társaságok beszámolóiban – mérlegében – kimutatott vagyonelemek valódisága nem volt alátámasztott, ami miatt sérült a mérlegvalódiság elve, nem volt biztosított a vagyon védelme.

Az értékcsökkenés elszámolása a társaságok több mint fele esetében nem volt megfelelő, mert a társaságok az eszközök üzembe helyezését nem dokumentálták hitelt érdemlően, így nem volt megállapítható az üzembe helyezés időpontja.

3.6. A kormányzati szektorba sorolt társaságok adatszolgáltatási kötelezettsége teljesítésének értékelése

Az elemzett társaságok az ÁSZ által ellenőrzött időszak egészében vagy részében a kormányzati szektorba sorolt egyéb szervezetnek minősültek.

A társaságok 80%-ának az ÁSZ által ellenőrzött időszakban nem volt a kormányzati szektor adósságállományára hatást gyakorló, adósságot keletkeztető ügylete. Az adóssággal rendelkező gazdasági társaságok (négy társaság) közül három a Gst. előírásai ellenére nem kérte a tulajdonosi joggyakorló egyetértését, továbbá az államháztartásért felelős miniszter előzetes hozzájárulását az adósságot keletkeztető ügyletéhez. Az adóssággal rendelkező társaságok a fennálló adósságot keletkeztető ügyleteik értékéről az Áht. előírása ellenére az Ávr.-ben meghatározott adatok tekintetében adatszolgáltatási kötelezettségüknek az államháztartásért felelős miniszter felé nem tettek eleget.

Az adatszolgáltatás hiánya miatt nem volt biztosított a társaságok működésének átláthatósága.

3.7. A működésre és a gazdálkodásra vonatkozó adatok közzététele és az átláthatóság biztosítása

Az elemzett társaságok közel ötöde nem rendelkezett **az adatvédelem szabályairól** az ÁSZ által ellenőrzött időszakban. A szabályozás hiánya következtében a bizalmas egészségügyi adatok fokozott oltalomban részesítése, illetve a jogszabályban előírt módon történő kezelése – a betegjogok megfelelő érvényesítése - nem volt biztosított. Az adatvédelmi szabályozás hiánya miatt fennállhat a jogosulatlan adatfelhasználás lehetősége.

A közérdekből nyilvános adatok megismerésére irányuló igények teljesítésének szabályait a társaságok közel fele nem határozta meg. A szabályozás hiányosságai következtében a közérdekből nyilvános adatok megismerésére irányuló igények teljesítésére nem kerülhetett minden esetben sor, nem volt megállapítható a teljesítés elmulasztása miatti felelősség.

A közérdekű adatokra vonatkozó **közzétételi kötelezettségét** a társaságoknak mindössze ötöde teljesítette, azaz a társaságok túlnyomó többsége nem biztosította a nyilvánosságot a közérdekű adatai tekintetében. A közzétételi kötelezettség elmulasztása miatt a társaságok működése és gazdálkodása, közfeladat-ellátás átláthatósága nem volt biztosított.

4. A TÁRSASÁGOK INTEGRITÁSÁNAK ÉRTÉKELÉSE

Az ÁSZ 2011 óta, évente végez integritás felméréseket, melynek célja, hogy az elemzett szervezetknél azonosítsa az etikus, átlátható működést károsan befolyásoló kockázatokat, illetve feltérképezze az ezek kezelésére szolgáló kontrollokat.

2015. decemberében az ÁSZ kiterjesztette felmérését az állami tulajdonú gazdasági társaságokra, majd 2016. szeptemberében az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságokra is. A kiterjesztés célja az volt, hogy felmérje az állami, és önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok közforrásokkal való gazdálkodásában, vagyonkezelésében rejlő integritási kockázatokat. A 2016-os felmérés során másfélezer többségi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságot keresett fel az ÁSZ, amire végül összesen 409 darab válasz érkezett.

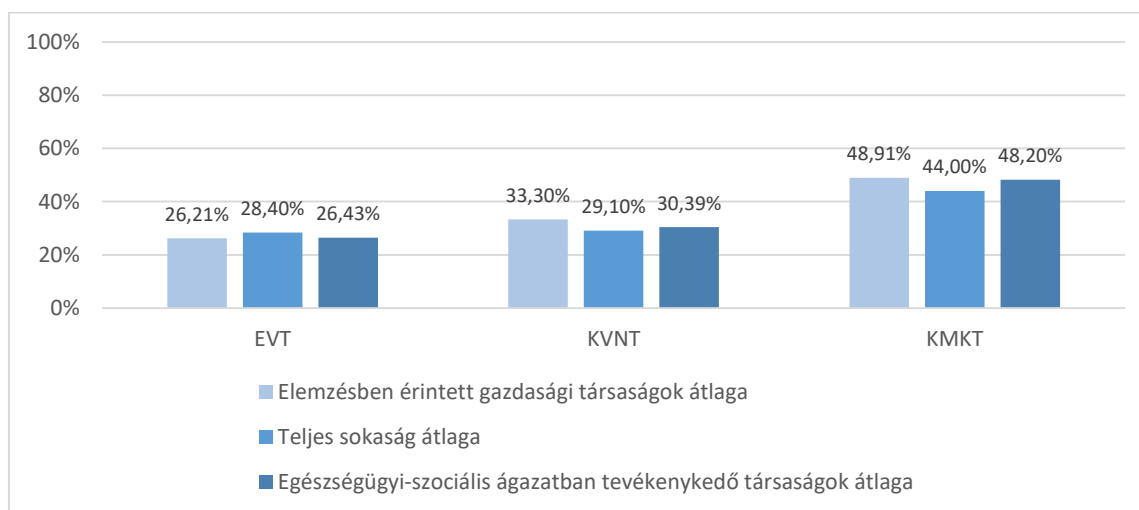
A társaságok önértékelés útján töltötték ki a kérdőíveket. Az elemzésben vizsgált huszonegy társaságból egy fővárosi kerületi és hat vidéki gazdasági társaság vett részt.

Az eredményeket három index alapján értékelte az ÁSZ, ezek a következők:⁷

1. **Eredendő Veszélyeztetettségi Tényezők (EVT).** Az index a szolgáltatók alapvető jellemzőiből, a szervezet nagyságából, tevékenységükből és működésüket elsődlegesen meghatározó feltételekből eredő korrupciós veszélyeztetettség összetevőit teszi mérhetővé.
2. **Korrupciós Veszélyeket Növelő Tényezők (KVNT).** Az index a szolgáltatók napi működési feltételeit jelentősen befolyásoló, korrupciós veszélyeket hordozó összetevőket jeleníti meg.
3. **Kockázatokat Mérséklő Kontrollok Tényezője (KMKT).** Az index azt mutatja meg, hogy az adott szervezetnél kialakították-e a szükséges kontrollokat, illetve, hogy ezek hatékonyan működtek-e.

5. sz. ábra

A 2016-os integritás felmérés eredményei az elemzett társaságoknál

Forrás: ÁSZ integritás felmérés eredményei. ÁSZ szerkesztés.

Az 5. sz. ábrán látható, hogy az elemzett társaságok **EVT** indexe a teljes sokaság, illetve az egészségügyi ágazatban tevékenykedő társaságok⁸ átlagánál minimálisan alacsonyabb eredményt ért el,

⁷ ÁSZ (2016): Összefoglaló tanulmány a többségi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok körében végzett integritás felmérésének eredményeiről

⁸ A kategória neve: egészségügy és szociális ellátás.

ami azt jelenti, hogy a társaságok megítélése szerint eredendő veszélyeztetettségi tényezők kevésbé fordulnak elő környezetükben. A **KVNT** index értéke a hét társaságnál mind a teljes sokasághoz, mind a felmérésben résztvevő összes egészségügyi szektorban tevékenykedő gazdasági társaság átlagához viszonyítva magasabb, vagyis értékelésük szerint minimálisan több a veszélyeztetettséget növelő tényező az általunk elemzett társaságnál. A **KMKT** index esetében a hét társaság eredménye jobb lett az ágazatban tevékenykedő társaságoknál. Jóllehet, az elemzett társaságok indexeinek értéke megközelíti és esetenként meg is haladja a teljes sokaság és az ágazatbeli sokaság átlagait, azonban az igen gyenge (minden esetben 50 pont alatti) eredmény azt tükrözi, hogy a lehetséges kontrolloknak kevesebb, mint a felét építették ki társaságok.

A kérdőívek a társaságok önértékelése alapján készültek. A társaságok működésének és gazdálkodásának értékelése során feltárt szabálytalanságok alátámasztják az integrálás felmérés eredményeit.

5. A JELENTÉSEKBE MEGFOGALMAZOTT SZÁMVEVŐSZÉKI JAVASLATOK

Az ÁSZ az önkormányzati tulajdonú egészségügyi gazdasági társaságok ellenőrzéséről készült számvevőszéki jelentésekben tett megállapításai alapján összesen 193 javaslatot tett, melyek négyötöde esetében a címzett a társaság ügyvezetője, több mint egyötöde esetében a tulajdonosi joggyakorló volt.

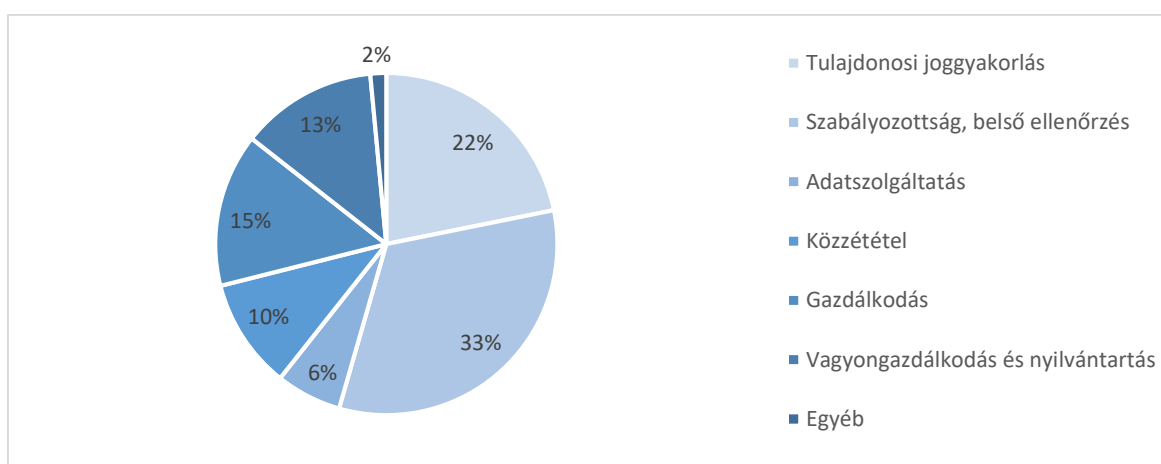
A javaslatok alapján a címzettek intézkedési tervet kötelesek készíteni az ÁSZ tv. 33. § (1) bekezdése alapján, és az abban foglaltakat határidőben végrehajtani. Az intézkedési tervben foglaltak végrehajtásával megszüntethetőek a feltárt hiányosságok és szabálytalanságok, csökkenthetőek a gazdálkodásban és a tevékenységben fennálló kockázatok, melyet az ÁSZ utóellenőrzés keretében ellenőrizhet.

Az számvevőszéki jelentésekben szereplő javaslatok célja a társaságok gazdálkodása szabályozottságának javítása, az elszámoltathatóság és átláthatóság biztosítása és javítása, a felelősségteljesebb tulajdonosi joggyakorlás érvényesítése volt.

Az ÁSZ javaslatok megoszlását főbb témakörök szerint a 6. sz. ábra szemlélteti.

6. sz. ábra

Az ÁSZ javaslatainak megoszlása a főbb ellenőrzött területek szerint

Forrás: számvevőszéki jelentések alapján, ÁSZ szerkesztés

A legtöbb javaslat a **szabályozottságot és a belső ellenőrzést** érintette (33%), ezek főként a számviteli politika keretében elkészítendő szabályzatokra, a megfelelő számlarendre, az adatvédelemre, a közérdekű adatok megismerésére irányuló kérelmek szabályozására, valamint a belső ellenőrzés kialakítására és működtetésére vonatkoztak.

A **tulajdonosi joggyakorlóknak** tett javaslatok (22%) jellemzően a társaságok javadalmazási szabályzatának megalkotására és elfogadására, valamint a felügyelő bizottságok szabályszerű működését biztosító ügyrend megalkotására irányultak. A tőkepótlási kötelezettség teljesítésére vonatkozó javaslatok is ezen körhöz tartoznak.

A **gazdálkodásra** irányuló javaslatok (15%) a napi feladatellátás során felhasznált pénzeszközök számviteli nyilvántartásokban való szabályszerű rögzítését célozták. A **vagyongazdálkodás és vagyonyilvántartás** javítását célzó javaslatok (13%) túlnyomó részt a mérleg szabályszerű leltárral történő alátámasztására, a mennyiségben és értékben is nyilvántartott eszközök esetében a Számv.tv. és belső szabályzatnak megfelelő leltározási tevékenység végrehajtására, a befektetett eszközök – immateriális javak és tárgyi eszközök – üzembe helyezésének megfelelő dokumentálására vonatkoztak.

A **közérdekű adatok közzétételével** kapcsolatos javaslatok (10%) a társaságok átláthatóságát, a nyilvánosság megvalósítását és biztosítását szolgálják. Az **adatszolgáltatással** kapcsolatos javaslatok (6%) elsősorban a kormányzati szektorba sorolt egyéb szervezetek adatszolgáltatási kötelezettségének teljesítésére irányultak.

Az **egyéb javaslatok** (2%) az számvevőszéki jelentésben feltárt egyéb hiányosságokra vonatkozó felelősség megállapítására, a beszámolók letétbe helyezésére vonatkoztak.

A javaslatok alapján készített intézkedési tervekben szereplő intézkedések megvalósításának értékelése nem képezte jelen elemzés tárgyát.

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

Áht.	2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról
Alapellátási tv.	2015. évi CXXXIII. törvény az egészségügyi alapellátásról
Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye
ÁNTSZ	Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat
ÁSZ	Állami Számvevőszék
ÁSZ tv.	2011. évi LXVI. törvény az Állami Számvevőszékről
Art. tv., új Art. tv.	az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény illetve 2017. évi CL. törvény
Ávr.	Az államháztartási törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet
Bkr.	A költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről szóló 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet
BNO	Betegségek Nemzetközi Osztályozása
Civiltv.	2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
Ebtv.	1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól
Eisztv	2005. évi XC. törvény az elektronikus információszabadságról
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szövetsége
Eü.tv.	1997. évi CLIV törvény az egészségügyről
EVT	Eredendő Veszélyeztetettség Tényezők
FB	Felügyelő Bizottság
Gst.	2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról
Gt.	2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról
Info tv.	2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
KMKT	Kockázatok Mérésére Kontrollok Tényezője
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
KVNT	Korrupciós Veszélyeket Növelő Tényezők
Mötv.	2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország önkormányzatairól
NEAK	Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (2016. január 1-jétől)
Nvtv.	2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról
OEP	Országos Egészségügyi Pénztár (2015. december 31-ig)
Öotv.	2000. évi II. törvény az önálló orvosi tevékenységről
Ptk.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
Számv. tv.	2000. évi C. törvény a számvitelről
Taktv.	2009. évi CXXII. törvény a köztulajdonban álló gazdasági társaságok takarékosabb működéséről
TVK	Teljesítmény volumen korlát

FOGALOMTÁR

Alapellátás	Az alapellátás magában foglalja a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátást, a fogorvosi alapellátást, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeletet, a védőnői ellátást illetve az iskola-egészségügyi ellátást.
Általános járóbeteg-ellátás	Ebbe a szakágazatba tartozik a háziorvosi általános orvosi ellátás, vizsgálat, konzultáció és gyógykezelés.
Egészségügyi szolgáltató	Tulajdoni formától és fenntartótól függetlenül minden, egészségügyi szolgáltatás nyújtására és az egészségügyi államigazgatási szerv által kiadott működési engedély alapján jogosult egyéni egészségügyi vállalkozó, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet.
Egyéb humán-egészségügyi ellátás	Az egyéb humán-egészségügyi ellátáshoz a kórházak, orvosok, és fogorvosok tevékenységén kívüli egészségügyi ellátás tartozik, mint pl.: ápolói, szülésznői, fizioterápiás egészségügyi szakellátás.
Fekvőbeteg-ellátás	Ebbe a szakágazatba tartozik a rövid és a hosszú távú kórházi ellátás. Elsősorban a fekvőbetegek ellátására irányuló, közvetlen orvosi felügyelet alatt végzett tevékenységek tartoznak ide, mint: az orvosi és egészségügyi szakszolgáltatás, sürgősségi ellátás, laboratóriumi vizsgálat, műtők, gyógyszerterek üzemeltetése stb..
Fogorvosi járóbeteg-ellátás	A fogorvosi járóbeteg-ellátáshoz tartozik az általános fogorvosi és szak fogorvosi ellátás, a fogszabályozás és a műtéti fogászati tevékenység.
Gazdasági társaság	A Ptk. 3:88. § (1) bek. alapján a gazdasági társaságok üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására, a tagok vagyoni hozzájárulásával létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező vállalkozások, amelyekben a tagok a nyereségből közösen részesednek, és a veszteséget közösen viselik.
Kormányzati szektorba sorolt szervezet	Azok a szervezetek, amelyek az Áht. alapján nem részei az államháztartásnak, azonban az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló jegyzőkönyv alkalmazásáról szóló, 2009. május 25-i 479/2009/EK tanács rendelet szerint a kormányzati szektorba tartoznak.
Kötelezettségek aránya	Az összes kötelezettség részarányát mutatja meg az összes forráson belül.
Közfeladat	Jogszabályban meghatározott állami vagy önkormányzati feladat, amit az arra kötelezett közérdekből, jogszabályban meghatározott követelményeknek és feltételeknek megfelelően végez, ideértve a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátását, továbbá az állam nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeiből adódó közérdekű feladatokat, valamint e feladatok ellátásához szükséges infrastruktúra biztosítását is.
Közhasznú tevékenység	A Civil tv. 2. § 20. pontja értelmében közhasznú tevékenységnek minősül minden olyan tevékenység, amely a létesítő okiratban megjelölt közfeladat teljesítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja, ezzel hozzájárulva a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez.
Közszolgáltatás	Közcélú, illetőleg közérdekű szolgáltatást jelent, amely egy nagyobb közösség (állam, település) minden tagjára nézve megközelítőleg azonos feltételek mellett vehető igénybe, ezért valamilyen mértékig közösségi megszervezést, illetve szabályozást, ellenőrzést igényel
Közszolgáltatási szerződés	Valamely közfeladat vagy a közfeladat egy részének a szerv nevében történő ellátására kötött írásbeli szerződés.

Javadalmazási szabályzat	A Taktv. 5. § (3) alapján a köztulajdonban álló gazdasági társaságok legfőbb szerve által alkotott szabályzat a vezető tisztségviselők, FB tagok, valamint a Munka törvénykönyve 208. §-ának hatálya alá eső munkavállalók javadalmazásáról, valamint a jogviszony megszűnése esetére biztosított juttatások módjáról, mértékének elveiről, annak rendszeréről.
Nemzeti vagyon	Az Nvtv. 1. § (2) bekezdés c) pontja szerint „az állam vagy a helyi önkormányzatot tulajdonában lévő pénzügyi eszközök, továbbá az államot vagy a helyi önkormányzatot megillető társasági részesedések”.
Nonprofit gazdasági társaság	A Civil tv. 9/F. § (2) bekezdése szerint „az a gazdasági társaság minősül nonprofit gazdasági társaságnak és cégnevében az a gazdasági társaság tüntetheti fel a nonprofit jelleget, amelynek létesítő okirata tartalmazza, hogy a gazdasági társaság tevékenységéből származó nyereség a tagok között nem osztható fel, hanem az a gazdasági társaság vagyonát gyarapítja.” (hatályos 2014. március 15-től)
Saját tőke és jegyzett tőke aránya	A saját tőke teljes növekményének mértékét vizsgálja. Ha értéke 50% alá csökken, a Ptk. értelmében az ügyvezető köteles összehívni a taggyűlést döntéshozatal céljából. (Pótbefizetés, törzstőke leszállítás, átalakulás).
Szakorvosi járóbeteg-ellátás	Ebbe a szakágba tartoznak a speciális szakterületen végzett szakorvosi, sebészeti vizsgálat, konzultáció és kezelés, illetve a család-tervezési központok szolgáltatásai.
Pénzügyi beszámoló Tőkefeszültség	A Számv. tv. 4. § (1) alapján készített beszámoló. Az idegen tőke és saját tőke aránya. Megmutatja, hogy a saját tőkéhez képest milyen mértékben érvényesül a vállalkozásnál a külső finanszírozás.
Tulajdonosi joggyakorló	Aki a nemzeti vagyon felett az államot vagy a helyi önkormányzatot megillető tulajdonosi jogok és kötelezettségek összességének gyakorlására jogosult (Nvtv. 3. § (1) bekezdés 17. pont).

JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZERVEZETSZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE

Magyarország Alaptörvénye

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól

1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről

2000. évi II. törvény az önálló orvosi tevékenységről

2000. évi C. törvény a számvitelről

2005. évi XC. törvény az elektronikus információszabadságról (2012.01.01.-től hatálytalan)

2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról (2014.03.15-től hatálytalan)

2009. évi CXXII. törvény a köztulajdonban álló gazdasági társaságok takarékosabb működéséről

2011. évi LXVI. törvény az Állami Számvevőszékről

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól

2011. évi CXCIV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról

2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról

2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyronról

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2015. évi CXXIII. törvény az egészségügyi alapellátásról

89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról

217/1997. (XII.1.) Korm. rendelet a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról

284/1997. (XII. 23.) Korm. rendelet a térítési díj ellenében igénybe vehető egyes egészségügyi szolgáltatások térítési díjáról

43/1999. (III.3.) Korm. rendelet az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól

313/2011. (XII.23.) Korm. rendelet az önálló orvosi tevékenységről

350/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet a civil szervezetek gazdálkodása, az adománygyűjtés és a közhasznúság egyes kérdéseiről

353/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet az adósságot keletkeztető ügyletekhez történő hozzájárulás részletes szabályairól

368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról

370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről

386/2016. (XII.2.) Korm. rendelet az egészségbiztosítási szervekről

9/1993. (IV.2.) NM rendelet az egészségügyi szakellátás társadalombiztosítási finanszírozásának egyes kérdéseiről

1. sz. melléklet

A felhasznált számvevőszéki jelentések

Ssz.	Jelentés száma	Ellenőrzött időszak	Jelentés címe
1.	16080	2011-2014	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Szent Kristóf Szakrendelő Újbudai Egészségügyi Szolgáltató Közhasznú NKft.
2.	17132	2012-2015	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - XIII. Kerületi Egészségügyi Szolgálat Közhasznú Nonprofit Kft.
3.	17133	2012-2015	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Ferencvárosi Egészségügyi Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.
4.	17186	2012-2015	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Pestszentlőrinc-Pestszentimre Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.
5.	17187	2012-2015	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Dél-budai Egészségügyi Szolgálat Közhasznú Nonprofit Kft.
6.	18075	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - PÉTEGISZ Polgár és Térsége Egészségügyi Központ Nonprofit Zrt.
7.	18090	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Tokaji Egészségfejlesztő Központ Nonprofit Kft.
8.	18091	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Bicskei Egészségügyi Központ Szolgáltató Nonprofit Kft.
9.	18095	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Szent Márton Járóbeteg Központ Nonprofit Közhasznú Kft.
10.	18103	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Ercsi Járóbeteg-szakellátó Egészségügyi Központ Közhasznú Nonprofit Kft.
11.	18108	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Kiskunmajsai Kistérségi Közszolgáltató Nonprofit Kft.
12.	18109	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - "AZ ORMÁNSÁG EGÉSZSÉGÉÉRT" Nonprofit Kft.
13.	18112	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - "Koppány-Völgye KEK" Egészségügyi és Szolgáltató Nonprofit Kft.
14.	18118	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Sárvíz Kistérségi Járóbeteg Szakellátó és Egészségügyi Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.
15.	18119	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - LŐRINC-MED Közhasznú Nonprofit Kft.
16.	18122	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Mezőcsáti Kistérségi Egészségfejlesztő Központ Egészségügyi Szolgáltató Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft.
17.	18123	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Sarkadi Kistérségi Egészségügyi Fejlesztő Nonprofit Kft.
18.	18148	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Jánoshalmi Kistérségi Egészségügyi Központ Nonprofit Közhasznú Kft.
19.	18172	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Rétsági Kistérségi Egészségfejlesztő Központ Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft.
20.	18180	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Kisteleki Térségi Egészségügyi Központ Nonprofit Kft.
21.	18192	2013-2016	Jelentés – Az önkormányzatok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok gazdálkodásának ellenőrzése - Bodrogekői Járóbeteg Szakrendelő Nonprofit Kft.

2. sz. melléklet

Az elemzett gazdasági társaságok által ellátott terület és lakosság szám

Ellenőrzött szervezet	Ellátott terület	Ellátott lakosság (fő) ⁹
Szent Kristóf Szakrendelő Újbudai Egészségügyi Szolgáltató Közhasznú NKft.	Bp. XI. Kerület + egyes szakmák esetében XXII. Kerület, valamint Törökbálint és Biatorbágy	152 620
XIII. Kerületi Egészségügyi Szolgálat Közhasznú Nonprofit Kft.	Budapest Főváros XIII. Kerület	120 199
Ferencváros Egészségügyi Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.	Budapest Főváros IX. Ferencváros	59 121
Pestszentlőrinc-Pestszentimre Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.	Budapest Főváros XVIII. Pestszentlőrinc-Pestszentimre	101 613
Dél-budai Egészségügyi Szolgálat Közhasznú Nonprofit Kft.	Budapest Főváros XXII. Budafok-Tétény	54 504
Pétegisz Polgár és Térsége Egészségügyi Központ Nonprofit Zrt.	Polgár Város + 7 Község	18 332
Tokaji Egészségfejlesztő Központ Nonprofit Kft.	Tokaj Város + 14 Község	36 360 (KSH)
Bicskei Egészségügyi Központ Szolg. Nonprofit Kft.	Bicske Város	12 456 (KSH)
Szent Márton Járóbeteg Központ Nonprofit Közhasznú Kft.	Pannonhalma Város + 9 Község	15 500 (KSH)
Ercsi Járóbeteg-szakellátó Egészségügyi Kp. Közhasznú Nonprofit Kft.	Ercsi Város + 3 Község	16 112
Kiskunmajsa Kistérségi Közszolgáltató Nkft., Járóbeteg-szakellátó Központ	Kiskunmajsa Város + 5 Község	19 000
"AZ ORMÁNSÁG EGÉSZSÉGÉÉRT" Nonprofit Kft.	Sellye Város + 36 Kistérségi település	14 250 (KSH)
"Koppány-Völgye KEK" Egészségügyi és Szolg. Nkft.	Tab Város + 24 Község	14 139 (KSH)
Sárvíz Kistérségi Járóbeteg Szakellátó és Egészségügyi Szolg. Közhasznú NKft.	Aba Város + 7 Község	18 100 (KSH)
LŐRINC-MED Közhasznú Nonprofit Kft.	Szentlőrinc Város+ 22 Kistérségi település	15 200 (KSH)
Mezőcsáti Kistérségi Egészségfejlesztő Kp. Eü. Szolg. Kiemelkedően Közhasznú NKft.	Mezőcsát Város + 8 Község	14 000 (KSH)
Sarkadi Kistérségi Egészségügyi Fejlesztő Nonprofit Kft.	Sarkad Város + 8 Község	11 000
Jánoshalmi Kistérségi Egészségügyi Kp. Nonprofit Közhasznú Kft.	Jánoshalma Város + 5 Község	22 000
Rétság Kistérségi Egészségfejlesztő Kp. Egészségügyi Szolg. NKft.	Rétság Város + 24 Község	23 300 (KSH)
Kisteleki Térségi Egészségügyi Központ Nonprofit Kft.	Kistelek Város + 5 Község	18 000 (KSH)
Bodrogközi Járóbeteg Szakrendelő NKft.	Cigánd Város + 15 Község	15 000 (KSH)
Átlagos ellátott lakosság szám:		36 705

⁹ Becsült adatok a KSH adatbázisból és a társaságok beszámolóiból.

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

1052 Budapest, Apáczai Csere János utca 10.

Levél cím: 1364 Budapest 4. Pf. 54

Telefon: +36 1 484 9100 Telefax: +36 1 484 9200

www.asz.hu